

Magyarország: Személyi asszisztencia együttműködési protokoll

DIS-CONNECTED:

A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ NŐK

ÉS GYEREKEK ELLENI ERŐSZAK

MEGELŐZÉSE INTÉZMÉNYEKBEN ÉS

KÖZÖSSÉGI ALAPÚ

SZOLGÁLTATÁSOKBAN

101049690- DIS-CONNECTED

Disability-based connected facilities and programmes for prevention of violence against women and children (101049690 – CERV-2021-DAPHNE)

Magyarország: Személyi asszisztencia együttműködési protokoll

2025 február

Validity Alapítvány

**Co-funded by
the European Union**

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

1. Bevezetés

Ez a protokoll a fogyatékossgal élő felnőttek támogatására szolgáló személyi segítségnyújtás kereteit vázolja fel a Validity Alapítvány és Budapest VIII kerületének együttműködésében. A protokollt a Nemzeti Munkacsoport Megbeszélések keretein belül alakítottuk ki (első és nyolcadik megbeszélés), célunk a Budapest II. VIII. és XII. kerülete által közösen szervezett személyi asszisztencia pilot program szakmai támogatása volt. A Validity elkötelezett az együttműködés fenntartása mellett, a DIS-CONNECTED projekt lezárulta után is folytatni tervezzük az együttműködést.

A protokoll célja, hogy a budapesti kerületek által indított személyi asszisztencia pilot program megfeleljen az ENSZ Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló Egyezményében (CRPD) foglalt fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló kötelezettségeinek, különösen az önálló életvitelre és a közösségi befogadásra vonatkozó rendelkezéseknek.

2. Értékek és célok

Értékek

- Önrendelkezés és autonómia minden egyén számára.
- Méltóság és tisztelet minden egyes ember iránt, valamint az életével kapcsolatos döntések meghozatalához való joga iránt.
- A fogyatékossgal élő személyek közösségbe való beilleszkedése.
- Esélyegyenlőség a fogyatékossgal élők számára.

Célok

- A fogyatékossgal élő személyek akaratán és preferenciáin alapuló, személyre szabott támogatás nyújtása.
- Az autonómia, a méltóság és a társadalomban való teljes körű részvétel előmozdítása.
- A rendszer átláthatóságának, hozzáférhetőségének és fenntarthatóságának biztosítása.
- A személyes segítségnyújtási rendszerhez való méltányos hozzáférés elősegítése.
- Fenntartható személyi asszisztensi állomány kialakítása a kereslet kielégítésére.

3. Jogosultsági követelmények

A személyes segítséghez való hozzáférés a CRPD 19. cikkének b) pontja szerinti alapvető jog, valamint a CRPD 12. cikkével összhangban a támogatás megválasztásához és ellenőrzéséhez való jog.

Elsődleges kritériumok

A személyi segítségnyújtásra jogosult személyek:

- A terület lakosai legyenek.
- A mindennapi tevékenységekhez, például a mobilitáshoz, a kommunikációhoz, a személyes gondoskodáshoz, a foglalkoztatáshoz, az oktatáshoz vagy a közösségben való részvételhez kapcsolódó támogatási igény van (lásd az alábbi 5.2. pontban található bővebb felsorolást).
- Nem rendelkezik egyenértékű támogatással a meglévő önkormányzati vagy nemzeti szolgáltatás(ok)on keresztül

A fogyatékoság orvosi diagnózisa vagy értékelése **nem** lehet követelmény. A rendszerbe való felvételnek a személy kifejezett támogatási igényén kell alapulnia, nem pedig az egészségügyi állapoton vagy károsodáson. A személy **önmeghatározása alapján** igényelhet személyes segítséget az önálló életvitel és/vagy a közösségben való részvétel támogatása, illetve a közösségtől való elszigetelődés vagy elkülönülés megelőzése érdekében.

4. A szolgáltatásnyújtás alapelvei

- **Felhasználói kontroll:** A rendszert használó személyeknek teljes mértékben ellenőrizniük kell személyes asszisztenseik kiválasztását, képzését és irányítását.
- **Rugalmasság:** A szolgáltatásoknak alkalmazkodniuk kell a személy változó igényeihez és személyes szokásaihoz. Továbbá, ha a személy úgy dönt, hogy át szeretne lépni ebbe a személyi segítségnyújtási rendszerbe egy meglévő önkormányzati vagy nemzeti szolgáltatás(ok)ból, legyen rá lehetőség. Amennyiben ez a SZA-rendszer nem elégíti ki minden támogatási igényét, a személy továbbra is igénybe veheti a meglévő önkormányzati vagy nemzeti szolgáltatásokat.
- **Megkülönböztetésmentesség:** segítségnyújtás nemen, életkoron, fogyatékosági típuson vagy egyéb tényezőkön alapuló megkülönböztetés nélkül történik.

- **Bizalmasság:** Minden személyes információt szigorúan bizalmasan és a magánélet tiszteletben tartásával kell kezelni.
- **Integráció a helyi szolgáltatásokkal:** A SZA-rendszernek kapcsolatot kell tartania és koordinálnia kell a budapesti egészségügyi és szociális ellátást nyújtó szolgáltatókkal, hogy a rendszer felhasználóinak holisztikus támogatást biztosítson.

5. Szolgáltatásnyújtási modell

5.1 Elsődleges modell: Felhasználó által kontrollált személyes segítségnyújtás

A személynek teljes mértékben rendelkeznie kell az irányítással az alábbiak tekintetében:

- Az asszisztensek toborzása és kiválasztása.
- Az asszisztensek képzése a preferenciáiknak megfelelően.
- A napi munka ütemezése és irányítása.
- A munkaviszony kezelése.
- A támogatás nyújtásának módjának meghatározása.
- Annak eldöntése, hogy hol és mikor történik a segítségnyújtás.

A területnek biztosítania kell:

- A pénzeszközök közvetlen kifizetését az egyénnek.
- Adminisztratív támogatást, ha szükséges.
- Igény esetén bérszámfejtést.
- Képzési lehetőségeket, ha igénylik.

Választható támogató szolgáltatások

Az egyének választhatják, hogy további támogatást kapnak a következőkben:

- Toborzási és felvételi folyamatok.
- Adminisztratív feladatok.
- Képzési koordináció.
- Bérszámfejtés.

- Sürgősségi segítségnyújtás.

Ezek a támogató szolgáltatások:

- Teljesen opcionálisak.
- Ne kérdőjelezze meg a személy autonómiáját.
- A személy bármikor elindíthatja vagy leállíthatja.
- Tiszteletben kell tartania az egyén döntéseit.
- Nem szabhat további feltételeket a támogatáshoz.

Teljes kontroll biztosítása

Függetlenül attól, hogy az adott személy milyen adminisztratív támogatásokat választ:

- Minden végső döntés az adott személyt illeti meg.
- Egyetlen szolgáltató sem írhatja felül az egyéni döntéseket.
- A támogatási megállapodások bármikor módosíthatók.
- A személy megtartja a kontrollt a segítő személy felett.
- A személy határozza meg, hogyan használja fel a költségvetését.

5.2 Segítségnyújtás típusai

- **Személyi ápolás:** Támogatás a higiénia, az öltözködés, az étkezés és a mobilitás terén.
- **Otthoni segítségnyújtás:** Segítség a háztartási feladatokban, az ételek elkészítésében és a bevásárlásban.
- **Kommunikációs segítségnyújtás:** Jelnyelvi tolmácsolás vagy az alternatív kommunikáció más formái, olvasás és írás támogatása.
- **Közlekedési és mobilitási támogatás:** Segítség a tömegközlekedés használatához, a vezetéshez vagy az akadálymentes utazás megszervezéséhez.
- **Munka, oktatás és társadalmi részvétel támogatása:** Segítség a munkában, iskolában, képzésben és társadalmi eseményeken való részvételhez.

5.3 Az informális támogatás elismerése

Alapelvek

- A személy joga, hogy megválassza az általa preferált támogató személyeket.
- A meglévő támogatási kapcsolatok felismerése.
- Egyenlő értéket tulajdonítanak a hivatalos és az informális támogatásnak.
- A családi és közösségi kapcsolatok tisztelete.
- Az egyéni autonómia védelme a támogatási kapcsolatokon belül.

Beleértve a kiválasztott támogató személyeket

Az egyén:

- Jelöljön ki megbízható családtagokat vagy barátokat személyes asszisztensnek.
- Az informális támogatók bevonása a tervezésbe és a döntésekbe.
- Képzést és támogatást kérhetnek a kiválasztott informális támogatóik számára.
- Bármikor módosíthatja az informális támogatási megállapodásokat.
- Kombinálja rugalmasan az informális és a formális támogatást.

Támogatás az informális asszisztenseknek

A kijelölt informális támogatókat megilletik:

- A többi személyi asszisztenssel azonos díjazás.
- Kívánság szerint képzési lehetőségek.
- Társadalombiztosítás és foglalkoztatási juttatások.
- Szakmai fejlesztési források.
- Szükség esetén átmeneti támogatás.
- Egyenrangú támogató hálózatok.

Az autonómia megőrzése

Az egyéni választás tiszteletben tartásának biztosítása:

- Minden informális támogatási intézkedést az érintett személynek magának kell kezdeményeznie.
- A személy mindenkor megtartja az ellenőrzést a támogatási döntések felett.
- Az informális támogatókat mások nem kényszeríthetik ki.
- Az egyén módosíthatja vagy megszüntetheti az informális támogatási megállapodásokat.
- Kérésre a döntéshozatalhoz támogatás áll rendelkezésre.
- A rendszeres ellenőrzések biztosítják, hogy az intézkedések továbbra is megfeleljenek a személy akaratának és preferenciáinak.

Gyakorlati megfontolások

- Egyértelmű írásbeli megállapodások a szerepekről és elvárásokról.
- Támogatás a kettős kapcsolatok (családi/baráti és asszisztensi) kezeléséhez.
- Egyértelmű eljárások a megállapodások módosítására.
- Szükség esetén mediációhoz való hozzáférés.
- Vészhelyzeti tartaléktámogatás, ha az informális támogatás nem elérhető.

6. Finanszírozás és költségmegosztás

- A rendszert az önkormányzati szociális támogatási alapok, a nemzeti fogyatékosági támogatások és az uniós társadalmi befogadási programok lehetséges hozzájárulásai kombinációjából lehetne finanszírozni.
- Létre kell hozni és elkülöníteni egy erre a célra szolgáló kerületi költségvetési tételt.
- A kerületnek többéves finanszírozási kötelezettséget kell vállalnia a programra.
- A rendszer felhasználói közvetlen kifizetéseket kapnak személyes asszisztenseik alkalmazására és irányítására, kérésre pedig opcionális adminisztratív támogatást is igénybe vehetnek.
- Az alacsony jövedelmű egyének számára további támogatások is rendelkezésre állhatnak a szociális ellátó szolgáltatásokon keresztül.

7. Pályázati és tervezési folyamat

Egyszerű regisztráció

- Az egyén kifejezi érdeklődését a személyes segítségnyújtás iránt (online, telefonon, személyesen, vagy támogató vagy ügyvéd segítségével).
- Rövid kezdeti megbeszélés a szolgálattal:
 - A személy támogatási preferenciái.
 - Hogyan kívánják kezelni a támogatásukat.
 - Bármilyen azonnali támogatási igény.

Támogatás tervezése

- Az egyén vezetésével.
- Céljaikra és preferenciáikra összpontosít.
- Bármikor beállítható a személy által.
- Nincsenek kötelező újraértékelési időszakok.
- A változtatásokat a személy indoklás nélkül is kérheti.

A személyes segítségnyújtási szolgáltatások gyors aktiválására és végrehajtására a tervezés véglegesítése után kerüljön sor.

Dokumentáció

Minimális követelmények:

- A területben való lakóhely igazolása.
- Alapvető személyes adatok.
- Kedvelt kapcsolattartási mód.
- Vészhelyzeti kapcsolattartó (nem kötelező).

Nem kell orvosi dokumentációt vagy szakmai értékelést kérni.

8. Képzés és minősegbiztosítás

8.1 Személyi asszisztensek képzése

- Kezdő és folyamatos képzés a fogyatékosági jogokról, kommunikációs technikákról és személyközpontú támogatásról.
- Adott esetben a felhasználó szükségletein alapuló speciális képzés (pl. jelnyelv, segédtechnológia, mentális egészségügyi támogatás).

8.2 Monitoring és értékelés

- Rendszeres visszajelzési mechanizmusok, beleértve a felhasználói elégedettség felméréseket és független értékeléseket.
- Panaszok és vitarendezési eljárások az elszámoltathatóság és a válaszadás biztosítása érdekében, amelyeket az önkormányzat szociális szolgálata kezel.
- A szolgáltatás hatékonyságának és hatásának rendszeres felülvizsgálata.
- A szolgáltatásról szóló jelentéseket az átláthatóság érdekében közzé kell tenni és nyilvánosan hozzáférhetővé kell tenni.

9 A rendszer irányítása és koordinálása

Felhasználók által irányított vezetői struktúra

- A vezetői pozíciók többségét (legalább 75%) a személyi segítségnyújtást igénybe vevők töltik be.
- A különböző háttérű és támogatási szükségletű felhasználók közvetlen képviselése
- A rendszer fejlesztését és felügyeletét vezető felhasználók számára fizetett állások.

Támogatás a vezetői struktúra részére

- Kérésre képzés és kapacitásépítés.
- A hozzáférhetőségi követelmények teljes mértékben finanszírozott teljesítése.
- Az irányításban való részvételhez szükséges személyes segítségnyújtás költségeinek fedezése.
- Fizetség az időért és a szakértelemért.
- Rugalmas találkozók, beleértve az online lehetőségeket is.

- Információk előnyben részesített és hozzáférhető formátumban.

Tanácsadói funkciók

- A rendszer egyes szempontjaival foglalkozó, a felhasználók által vezetett munkacsoportok.
- Rendszeres közösségi konzultációk a felhasználók vezetésével.
- Közvetlen visszajelzési mechanizmusok a rendszer valamennyi résztvevője számára.
- Egyenrangú támogató hálózatok létrehozása a tapasztalatok és megoldások megosztására.
- Az irányelvek és eljárások rendszeres felülvizsgálata a felhasználók által.

10. Végrehajtás és következő lépések

- Kísérleti fázissal kell kezdeni a kiválasztott felhasználókkal a szolgáltatásnyújtási modellek tesztelése és finomítása érdekében.
- A visszajelzések és az értékelési eredmények alapján a program kiterjesztése.
- Hosszú távú finanszírozási mechanizmusok kialakítása a fenntarthatóság érdekében, beleértve a lehetséges uniós finanszírozási pályázatokat.
- Digitális eszközök fejlesztése a szolgáltatások könnyebb eléréséhez és kezeléséhez.

11. Kiegészítő információk a Nemzeti Munkacsoport ülése után

Digitális platformok, amelyek kiemelten a beleegyezésen alapuló információmegosztásra fókuszálnak fogyatékkal élő személyek számára:

- [Mable](#) (Ausztrália)
- [Buddies for All](#) (Egyesült Királyság)

Szakirodalom az informális támogató hálózatok szerepéről és legitimitásáról a fogyatékoság kontextusában:

- Katona V, 'Intellektuális fogyatékossgal élő felnőttek társadalmi inklúziójának lehetőségei és korlátai' (2014.)

- Williams V and Robinson C, 'More Than One Wavelength: Identifying, Understanding and Resolving Conflicts of Interest Between People with Intellectual Disabilities and Their Family Carers' (2001) 26 Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities 323

Ígéretes gyakorlatok Kanadából és Ausztriából:

- Kormányzati program Bécsben: <https://www.fsw.at>
- Civil szervezet Bécsben: <https://assist4you.at>
- Ontario, Kanada: <https://www.dfontario.ca>
- British Columbia, Kanada :
<https://www2.gov.bc.ca/gov/content/health/accessing-health-care/home-community-care/care-options-and-cost/choice-in-supports-for-independent-living>